

Skeiv historieskrivning om krigen

Drammens Tidende 14. juni 2001.

Av førsteamanuensis Arnfinn Moland, leder Norges Hjemmefrontmuseum

I Bygdehistorie For Nore og Uvdal III. 1940-1965 (Nore og Uvdal kommune 2000) av Kåre Olav Solhjell handler sidene 17-284 (grovt regnet) om okkupasjonstida. Så vidt jeg kan se, har ikke forfatteren tatt kontakt med eventuelle sentrale motstandsfolk som fremdeles lever for å finne en muntlig kilde blant disse. Dette finner jeg kritikkverdig, og sammen med det jeg skal gjøre rede for nedenfor, er dette med på å prege hele fremstillingen av okkupasjonsårene. Forfatteren har isteden valgt å gi en sentral plass til den såkalte «andre siden», særlig representert ved Gunnar Glesne. Sistnevnte er gitt forholdsvis mye omtale, opp til et visst punkt. Han blir for eksempel en slags premissleverandør for forfatterens omtale av Arbeidstjenesten: «Eg kan takke for at eg fekk ei god teoretisk utdanning der». Solhjell går vidare i same spør: «Den utdanninga dei fekk i Arbeidstenesta, gav dei eit betre fagleg utgangspunkt enn dei fleste av jamaldringane». Dette er en idyllisering av en organisasjon som

Arnfinn Moland.

utviklet seg mer og mer i nazistisk retning og som Hjemmefronten til slutt, våren 1944, måtte gå til full kamp mot. Da var den tenkt brukt som kamouflasje for tvangsmobilisering av norsk ungdom til Østfronten. På side 150-151 er det gitt ei summarisk framstilling av dette, men man sitter likevel igjen med inntrykket av Hjemmefrontens motstandsparoler var et kraftig overspill. Dette er Solhjells versjon: I dei fleste AT-leirane gjekk opplegget som normalt. Ungdommane synest heller ikkje å ha vore like redde for Arbeidstenesta som leiinga i motstandsrørsla. Mange ungdommar som tidligare hadde gjort teneste i AT, hadde gjort gode erfaringar. Innkallinga var elles eit vern mot å bli skriven ut til tenester som var enda mindre forlokkande. (s. 154). Hvem er det som er kilden her? Er det Gunnar Glesne, innmeldt i NS fra høsten 1940, medlem av hirden, bondeleder i Uvdal, lagfører i AT,

tre ukers våpenkurs i Holmestrand, arrestert etter krigen og i 1947 dømt til 9 måneders fengsel og vanlig rettighetstap i 10 år (Buskerud Blad 19/7-1947)? Kanskje en samtale med motstandsfolk kunne ha balansert det bildet som her er skapt? Alternativt kunne forfatteren tatt den foreliggende litteratur om fenomenet mer på alvor. Det heter videre om Glesne: «Glesne kom ikkje til å gjere teneste som troppsførar. I staden kom han heim att og overtok gårdsdrifta på Mykkestø». Dette er vel ikke hele sannheten? Dommen fra 1947 ville ellers være ganske besynderlig. Med mer enn 20 henvisninger til nettopp Glesne i denne boka, er det en merkelig vurdering fra forfatterens side å ikke ta med selve straffutmålingen og domspremisene for denne sentrale personen. At han tok over som bondefører i «NS Bondegruppe» «mot slutten» er nevnt (s. 93), men altså ikke at dette var et av de forhold han ble dømt for. En person som var tilstede da en av størrelsene i NS-miljøet, «den tilårskomne Halvor T. Mykkestue (vart) henta utan arrestordre», (side 263), lever i beste velgående. Kanskje han hadde hatt noe å til-

føye? Denne representanten for norske, lovlige myndigheter kunne sikkert ha bidratt med utfyllende opplysninger om denne episoden. I sin bok Glimt fra motstandskampen i Kongsberg og Numedal 1940-1945 (Lågdalsmuseet 1995), skriver Ove Hagen på side 145: «Allerede 2. mai hadde avsnittet fått godkjent liste med navn over nazister i distriktet som ble anbefalt arrestert...» Det er egnet til å forundre dersom ikke Mykkestue var en av dem. Forfatteren tar på side 266-267 et ganske eksplisitt standpunkt mot myndighetenes bruk av paragraf 2 i Landssvikanordningen i forbindelse med rettsoppgjøret: «Å vere medlem av eit politisk parti vart her gjort til eit brotsverk». De som delføkk i motstandskampen, men som altså dessverre er temmelig fraværende som levende vitner i denne boka, forstår nok bedre hvorfor NS-medlemskap i seg selv var en stor risikofaktor for alle som opererte i den livsfarlige motstandssfære der Gestapo med sine angivere var den store trusselen.

NS-synspunkter har fått uforholdsmessig stor gjennomslagskraft i denne boka i år 2000

Andre kan lese om dette i: Om landssvikoppgjøret. Innstilling fra et utvalg nedsatt for å skaffe tilveie materiale til en innberetning fra Justisdepartementet til Stortinget, side 226. Å tenke seg et rettsoppgjør uten noen form for reaksjon mot medlemmer av et parti som

støttet okkupasjonsmakten, er urealistisk, ja, faktisk naivt. Solhjell burde etter mitt skjønn spandert en liste over de personer som var med i Hjemmestyrkene, 108 i Nore og 53 i Uvdal. Slik boka nå fremstår, gir den etter mitt syn ikke et fyllestgjørende bilde av viktige deler av okkupasjonshistorien. NS-synspunkter, som hadde så lite gjennomslagskraft i Nore og Uvdal, i likhet med resten av Norge før og under krigen, har fått uforholdsmessig stor gjennomslagskraft i denne boka i år 2000. Når dette skjer på bekostning av det syn som hersket i motstandsbevegelsen og i det store flertallet av befolkningen, blir resultatet ei skeiv historieframstilling.